

האוכלוסייה הבדואית בדרום - עובדות ופתרונות

נייר עמדה- תקציר מנהלים

הבדואים הינם אזרחים שווים, חלק בלתי נפרד מתושבי הנגב. השילוב הנפיץ של פערים חברתיים מעמיקים בין האוכלוסייה הבדואית לזו היהודית, ועימות על זכויות בסיסיות עלול לתרום לקיטוב ולעיתים להסלמה.

הבעיה היא בבסיסה אזרחית: לא מדובר רק "בבעיה של הבדואים" אלא בבעיה של הנגב, ושל מדינת ישראל. וכולנו, יהודים וערבים כאחד צריכים להיות שותפים ובעלי אינטרס לפתור אותה. ממשלת ישראל אינה יכולה עוד לחמוק מטיפול מערכתי בבעיה, הבולמת את פיתוחו של חבל הארץ הגדול שבה והיא אינה יכולה עוד להסתפק בהצהרות או בצעדי אכיפה, המהווים תחליף לפתרון מהותי וכולל. עליה לקבל החלטות, ולהבטיח פתרונות ממשיים. הנגב הוא נכס לאומי שיש להבטיח את פיתוחו לטובת כל תושביו ולטובת המדינה, על מנת לממש את הפוטנציאל הגלום בו.

העובדות

- הקהילה הבדואית בנגב מונה כ- 220 אלף נפש, שהם כ- 30% מאוכלוסיית הנגב
- כ- 60% מהם מתגוררים ביישובים מוכרים והשאר ביישובים לא מוכרים .
- שיעור הריבוי הטבעי מוערך בכ- 5.5% לשנה שמשמעו הכפלה של האוכלוסייה כל 13 שנה לערך
- כל היישובים הבדואים נמצאים ברמות הנמוכות ביותר בסולם הסוציאקונומי ביחס לשאר תושבי המדינה (אשכולות 1 ו- 2) .
- אוכלוסייה זו נתונה במצוקה רב-ממדית, המוצאת ביטוי בשיעורים גבוהים של אבטלה ועוני – יותר מ- 30% אבטלה וכ- 50% מהמשפחות חיים מתחת קו העוני .
- ביישובים המוכרים רמת השירותים נמוכה מאד. וכ- 30 היישובים הלא מוכרים הם חסרי מעמד מוניציפלי, ולכן גם נטולי שירותים ותשתיות וסובלים מהקפאת בנייה והריסת בתים .
- הממשלה ערכה מספר ניסיונות להתמודד עם הבעיה במישור המערכתי, אך כשלה. כישלון זה מנציח מצב המהווה עוול לבדואים, מעמיק את העימות בין הקהילה למדינה, ופוגע קשות בפיתוח הנגב.

הצעות לפתרון

- **התהליך המוצע**- יש לנהל הידברות מעמיקה וכנה עם הנהגת הציבור הבדואי, ולחתור לפתרון מוסכם עם קהילה זו. זאת יש לעשות באמצעות מינוי ראשי הרשויות בנגב- יהודיות ובדואיות כאחד להובלת המהלך ולהגיש תוכנית מוסכמת על שני הצדדים שתשרת את האינטרסים של כלל האזרחים באזור. יש לעגן את ההחלטות בעקרונות של שוויון אזרחי, צדק חברתי-כלכלי, וזכויות אדם. בד-בבד עם שמירה על עקרון שלטון החוק.
- **סוגיית ההתיישבות**- יש לקדם הכרה ככל הניתן בגרעיני התיישבות קיימים, ולהתחיל במקומות המוסכמים. חיוני לשתף את התושבים בקבלת ההחלטות, ולהבטיח כי אלו יתאמו לצרכיהם ולאורח חייהם. בעקבות החלטה על הכרה ביישוב, חיוני לקדם במהירות וללא עיכוב הקצאת משאבים, בינוי תשתיות והקמת שירותים מלאים. חשוב לבנות מגוון מודלים מוצלחים של פתרון שיניעו את התושבים ליטול חלק בתהליך.
- **איכות החיים ביישובים הבדואים**- יש לבנות תוכנית אסטרטגית המגובה במשאבי כ"א ותקציבים לכלל הקהילה ולכל אחד מהיישובים הבדואים : פיתוח כלכלי, חברתי, תשתיתי ותעסוקתי. זאת, במגמה להגיע להשוואת תנאי החיים ביישובים הבדואים לאלו של שכניהם היהודים. יש לסייע לפיתוח היכולות המקצועיות של הרשויות הבדואיות על מנת שיוכלו לקדם את ענייניהן.
- **השטחים הפתוחים**: יש לאזן בין השאיפה לצדק חלוקתי וצורך ההכרה בכפרים ולאפשר קיום אורח חיים כפרי חקלאי לבין החתירה לשמירה על עתודות הקרקע והשטחים הפתוחים .
- **טיפול דיאלוג אזורי**: על מוסדות המדינה לפעול לטיפול דיאלוגי אזורי בין ההנהגות היהודיות והערביות על מנת להביא לשותפות הוגנת בניהול ענייני האזור. יש לעודד כל גורם בהנהגה, העושה לפיתוח שותפות כזו.
- **המפתח לפתרון הוא בשינוי דפוסים מקובעים**: יש לחלץ את העיסוק בסוגיה מידי אנשי השגרה הברוקרטית ולהובילו בנתיב חדש. חשוב לשתף את האזרחים בנגב בקבלת ההחלטות. חיוני לנוע מרצף של כשלים לנתיב חדש של הזדמנויות והצלחות.